Diddeleng 1912 – 1914

Zenter 1907 war Diddeleng offiziell als Stad deklaréiert. D'Populatioun war iwwer 10 000 Awunner geklommen. D'allgemeng Infrastruktur war awer nach laang dé vun enger Stad. Vill Auslänner hun an de Gallerien an op der Schmelz schwéier geschafft. D'Italiener hun de gréisste Prozentsatz ausgemaat elt bis zu 40%. Kee Wonner dass sech vun dëser Populatioun vill Initiativen ausgaange sin an dest och hapsiächlech am Quartier Italien. Mir hate schon déi italienesch Kantin ernimmt an dass do en italienesche Koch extra engagéiert gi war, ~~so~~ déen vun den italieneschen Arbechter bezuelt gow. Mir haten och schon den italieneschen Arbechter Ënnerstützungs Verein ernimmt op italienesch "Società di Muto Soccorso". Op hir Initiativ hin entsteet och eng Musekgesellschaft d'Fratellanza. Dësen Numm Fratellanza war e Begrëff fir déi Diddelenger an ass nr lange Joeren an "Biergarbechtermusek" ëmgedeeft gin.

Op déier enger Säit geet et der Diddelenger Arbechterschaft gud, et muss zwar laang an haart geschafft, och gespuert mus an alle Méiglechen Ecken gin, mä et sin awer och ~~[illegible]~~ Fäll do wo et net esou gut geet, respektiv et esouguer katastrofal ass. Fir dest ze illustréieren 2 ~~[illegible]~~ ganz verschidden Aspekter.

Am Joer 1912 gi während de Fuesend 1477 ~~Maskekaarten~~ Bokekarten verkaaft. Haut giew é flert wen Maskekarten, ~~well~~ jiddereen déen eng Bokemaul a verkleed war huet missen seng Bokekaart sichtbar baussen op sengem Paltong oder Blus ugespéngelt hun. Dat Joer virdrun waren et nemmen 1360. 50 Pfenneck huet esou eng Kaart fir een Dag kascht. An den Total vun dëser Tax déi jo fir dé Zeit net minimal war ass integral an d'Caisse vum Arme Büro geflass. Em Arme Büro ass et also sehr gin an Ennerstëtzungen sin ausbezuelt gin.

En anere Problem war dé vun den Arbechter hire Bouwen. Nom 7te Schouljoer war d'obligatoresch Schoulzeit eriwer awer mat 13 a 14 Joer huet én nach net dierfen weeder an de Gallerien nach op der Schmelz schaffe goen. Wat sollen dann elo des Bouwen maachen, an do ass d'Iddi vun enger wirklech sozialer Arichtung op Tapét kom. Enner fachlecher Leedung hun des Kanner geléiert am Feld an am Gaart schaffen. Dat gezillte Gemëss a Feldfriichten gi verkääft an den Erléis ennert des Kanner verdeelt. Zousätzlech krit och nach jiddereen 25 Centimes pro Dag als Encouragement. Den Terrain respektiv de Gaart wo geschafft gouw war den ënneschten Deel vum Brill, dono gouw hei den neie Brill gebaut, also zu der Diddelenger Zeit. D'Haaptinverbeeng

vun dëser Aktioun war awer d'Bouwen aus de sogenannten "Flegeljahren", net doheem ~~ze loossen ohni Beschäftegung~~ ze loossen wo jo am Stoot fir si wéneg Arbecht war.

Also ~~schon~~ ~~ze~~ viru méi wéi 80 Joer war et den Diddelenger Responsabelen scho kloer dass et net gutt ass wann an enger Wirtschaft Leit ohni Arbecht sin an et muss dergéint reagéiert gin.

Et ass och emol interessant ze kucken wievill Geschäftsleit respektiv Berufer déi Zeit also em 1912 zu Diddeleng waren:

42 Wirt, dat waren der scho vill manner wéi Enn 1910 wo ons Gemengen der 137 ugin hun. Allerdings war dat mat Bireng a Butschebuerg

10 Schosteren. D'Schosteren hun net nemmen d'Schung gefléckt, wo hauptsächlech Schungneel an d'Suele geschloe gin, mä och selwer Schung op d'Moss gemaat.

10 Metzler an 12 Bäcker.

Och 8 Schneider. Konfektioun's Gezei ass et nach wéneg gin an fir dat ze kaafen hut ee scho missen bis an d'Stad fueren.

23 Schlosser, ~~an~~ 19 Schreiner an 10 Ustreicher.

Bauere war et nach am meeschten: 65. Au gudeweises kommen dono d'Geschäftsleit mat 32 "Handelsleute" sowie se deemols genannt.

De 7.te März 1913 si mettes géint 4 Auer d'Awunner aus dem Zentrum ~~staark~~ schrecklech erschreckt gin. D'Schlaak vun den Héichuewen ass mat ~~de~~ ~~[illegible]~~ Waggonen op de Schlaakentipp laanscht de schwaarze Wé gefouert gin. Ennen ass d'Bréck nach gedeckt gelaf. E Schlaakekuch dee schon ziemlech ofgekillt war an net den Tipp erof an dausende vu Schlaaken gebrach ass, rollt bis an d'Bréck an explodéiert do mat engem gewaltegen Krachert. D'Splitter fléien no alle Säiten an d'Fënsteren an den Haiser ronderem faalen durch de Luftdruck a Stécker. Glécklecher Weis war awer kengem eppes geschitt.

Looss te mer ~~emol~~ ob dëser Plaz emol 2 Abschnitte aus der Diddelinger Chronik vum Léon Kerpenich, Robert Krantz a Jean Pierre Conrardy zitéieren, nemmen ~~[illegible]~~ fir sech e Bild ze machen ~~wéi~~ wat viru 85 Joer nach ~~[illegible]~~ Dages Téma'en ~~[illegible]~~: hei bei eis zu Diddeleng waren:

III

Enger Seit d'Problemer déi bei den Auslänner entstane sin, anerer Seit wéi de Klérus, gewinnt mat enger katolescher Landbevölkerung ob d'rapid Urwuessen vun der Diddelenger Bevölkerung reagéiert hu

De

1914 4. Febr. - „Der von Esch a.A. nach hier kommende Athlet Signorelli stieß im italienichen Quartier auf mehrere seiner Landesgenossen, welche den Schmuggel von Sacharin betrieben, und da sie in ihm einen Spion witterten, fielen sie über ihn her und holte einer mit einem Dolchmesser nach ihm aus. Der geführte Stoß wäre zweifelsohne todbringend gewesen, wenn die Messerklinge nicht auf mehrere Notizbücher in seiner Paletottasche aufgeprallt wäre. Die Schmuggelbande flüchtete über die Grenze hin." *60, 14.2.1914*

An fir dem

1914 liese mir

1914 12. Mai - „Es gilt den Schein zu wahren, alles andere ist wertlos! Unsere Prozession ging am Montag zur Stadt. Es war nun allmählich Mode geworden, mit den Zügen dorthin zu fahren und durch das Anhören mehrerer Messen glaubten diese gläubigen Seelen ein extra großes Stück Ablaß zu gewinnen. Wie unser Herr Pfarrer Küborn jedoch am Sonntag kund tat, ist diese Annahme eine irrige. Es hat nur dann wert die Wallfahrt mitzumachen, wenn man in der Prozession mitgezählt wird! Punktum." *72, 14.5.1914*

D'Pilger sin also genau gezielt gin an zwar nemmen déi, déi vun Diddeleng ~~mat~~ mat zu Fuess bis an d'Kadedral gaange sin. Déi déi aner kun net gezielt an dobäi hate mir zwo Garen zu Diddeleng Gare Usine a Gare-Ville, mir ware jo eng Stad gin.

Nach en interessante Vergleich vun deemols mat haut. Mir hate jo schon erwähnt dass an der Lé'd Waldschoul opgericht war (gin), fir eben de schwächleche Kanner niewend dem Léeren och hire Gesundheet's Zoustand opzebesseren. Als Groszerzogin hate mir d'Marie-Adelheid (déi jo no 14-18 zu Gonschten vun hirer Schwester Charlotte missen ofdanken. Also den 11 Juni 1913 besicht Groszerzogin Marie-Adelheid d'Waldschoul an der Lé' an ass begleed vun de Prinzessinnen Sofie an Antonia. Also ass dat net nei wann haut ~~och~~ ons Ierw groszerzogin Maria-Theresa d'Schoulen, Handikapéiert a Kannerheemer besicht.

Een Dr deen sech em d'Waldschoul bekömmert huet war den Dr Albert Urbany. Et ass dofir gesuergt gin dass de Kascht deen d'Kanner kruten deen erforderlechen Calorienwert mindestens iwwerschratt huet an dass d'Kanner déi regelmässeg gewie gi gin u Gewicht zougeholl hun. Eppes wat oft an den normale Kichen deemols gefeelt huet war Uebst. Eischtens war et deier an zweetens hun déi meeschten Elteren de Wert vum Uebst fir hir Kanner och net kannt. An der Waldschoul ass et dofir och regelmässeg Uebst gin.

D'Médercher hate bal all laang Hoer. D'Hygiène war net alze grouss geschriewen, de Kapp as selte gewäsch gin, e Fön ass et nach net gin a ké Wonner dass sech dann kléng Déercher an dese Wuschelkäpp wuel gefellt hun. An der Schoulbänk eent fest widder dém aneren huet dat wat nach kéng vun doheem hat aus der Schoul mat bruecht huet. An der Waldschoul ~~ass~~ sin d'Käpp streng a regelmässeg emmer d'Luss geholl gin. Dest war meeschtens d'Aufgab vun de Krankeschwesteren déi och an der Waldschoul mat geholleft hun.

Och an de Primärschoulen hat vun 1909 un d'Stadverwaltung e regelmässegen Schouldokterdingscht agefóert. Ganz schwächlech Kanner sin esouguer vir en etlech Wochen an d'Kur op Mondorf geschéckt gin. oder och op Bad Kreuznach. Un dese Käschten huet sech d'Arbed-Verwaltung emmer bedeelegt.

An deem selwechten Zesummenhang siew dann och erinnert dass an all deenen Heiser ké Buedzemmer war. Leit déi ~~net~~ besser gestallt waren hun dann emol eng Galvaniséiert Buedbidde kaaft. Samschdes ass dee dann an d'Kiche gestallt gin, op der Kachmaschin ass warm Waser gemaacht gin an da gouwen d'Kanner gebued. Meeschtens 2 3 oder méi an selwechte Waser. Sono huet dann Waser och nach missen ausgedroe gin. Je eng ordentlech emstänlech Arbecht

an dofir net all ze vill praktizéiert. Fir desem Missstand entgéint ze wierken hun déi Verantwortlech vun deemols drop gehalen, dass an där nei gebauter Primärschoul um Deich am Keller eng Badeanstalt agericht gouf. Hei konnten dann d'Kanner regelméisseg baden an d'Schoulkanner vum Strutzbierg sin dann eemol am Mount op den Deich bade kom. Déi eng Kanner ware begeeschtert, awer net jo wann d'Elteren dann ~~set~~ e Brief un de Schoulmeeschter oder d'Léiri geschriwwen hunn, huet hirt d'Kand net misse mat an des Badeanstalt goen.

D'Vereinsliewen huet sech an dëse Joren ~~set~~ stark entwéckelt. Mir hate jo schon vun der Grënnung vun der Musek Fratellanza am Quartier Italien ~~ges~~ erzielt. Den 1 Juni 1911 gett am Café Frantzen-Schmitt op der Schmelz vun 8 Musikanten d'Schmelzer Museck gegrënnt. Sie kritt den Numm "Concordia". D'Stater Musék war schon 1886 gegrënnt gin an nach ëmmer aktiv. Zou Prireng gett am August 1911 e Bauereverein gegrënnt an de Posten vun Duerfhiert ofgeschaft. Fir d'Maschinerien ~~auszedag~~, deenen hir Zuelen a Frënten ëmmer méi zou huelen, gett dann och e Maschineschapp kaaft. Hien kritt den Num "de Schapp" ~~an dofir desen Num~~ huet desen Num bis haut behalen och wann e seng ursprénglech Fonktiounen ~~verluer~~ lues a lues verluer huet.

Och un e Box Verein gett geduecht. Mä wat net kloer war, ob ~~et~~ dat neienglescht Boxen soll praktizéiert gin, oder dén al reemeschen Fauscht a Ringkampf.

Ob am Stad Gesang Verein "Loreley" och Diskussiounen iwert déi ze sangen Musékstécker war ass net iwerliwwert mä op jidde Fall war Sonndes de 24. März 1912 e grosse Vokal an Instrumental Konzert. Den Erlés war fir déi Diddelenger Wohltätegkeetsvereiner. Den Dirigent war den Albert Schacht deen och schons d'Musék fir d'Festkantate bei der Stadaweiung komponéiert hat.

Net ze vergiessen ass och d'Grënnung den 23 Mee 1913 vun dem Fussbalklub "Stade". Sei Virleefer war de Sportverein Sparta. D'U.S. Diddeleng huet dunn selt bestanen a gouf ersquer 2ten an der 2ter Divisioun. D'Stade war manner gud.

Fir de Kascht opzebesseren hun dee Zeit vill Leit Hausdéiere gehalen. Wéi Kanengecher, Hinger, Schwein a Geessen. Dofir ass dann och e Kleintier-Züchterverein gegrënnt gin: d'Union avicole. D'Grënnungsmember war den Hanni Zunker.

Verschidde Katholesch Vereine waren am Laf vun de ~~Joer~~ vergangene Joere gegrënnt ginn. ~~Sofir~~ Fir sie eemol een Daach ze kréien gouf 1908 d'Katholesch Vereinshaus um Strutzbierg gebaut. Anscheinend soll den Theatersaal oder Festsaal deemols mat deen gréisten a schéinste Säll am Land gewiescht sin.

Dudelenger hu sech also recht a schlecht duerch d'Liewe geschloen, fir d'Weltpolitik war net ze vill Interessen do a kä Wonner ~~och~~ dann dass den 1. Weltkrich fir vill iwwerraschend kum. Op dese Krich 14–18 komme mir an der nächster Sendung ze spriechen.